

«Det neste barnet» – hvordan sjefen kan gjøre en forskjell!

Et stort flertall av de kommunene det er ført tilsyn med, sikrer ikke sine tjenester slik at barn får det de har krav på når det gjelder undersøkelser og evaluering av hjelpetiltak. Det landsomfattende tilsynet med kommunale barneverntjenester i 2012 bekrefter funnene fra det samme tilsynet året før. Stiller tilsynsmyndigheten urimelige krav? Er det mulig å innfri alle kravene i en praktisk hverdag? Nyttet det for sjefen å gjøre en viktig forskjell for det neste barnet?

Tilsynet med kommunenes arbeid med undersøkelser og evaluering av hjelpetiltak til hjemmeboende barn i 2011 avdekket lovbrudd eller forbedringsområder i 40 av 44 kommuner. Tilsvarende tall for det samme tilsynet i 2012 viser lovbrudd eller forbedringsområder i 47 av 55 kommuner. Begge årene ble det undersøkt og vurdert hvordan barneverntjenesten styrer og kontrollerer tjenestene, og hvordan de tar vare på barnas rett til medvirkning.

Barnet er hovedperson i eget liv og kan gi avgjørende informasjon”

Tilfeldigheter styrer

Funnene fra tilsynet viser omfattende svikt i styringen og utførelsen av tjenestene. Til tross for et sett av skriftlige rutiner, er det i mange tilfeller ingen som ser til at disse er kjent og følges. Mange kommuner har ikke en systematisk tilnærming til å gjøre undersøkelser av barnets situasjon etter å ha mottatt en bekymringsmelding. Det fører til at barn får tilfeldige og ulike undersøkelser, ofte avhengig av hva den enkelte saksbehandler finner hensiktsmessig i den enkelte sak. Dette kan føre til feil fokus i saken og feil konklusjon.

Barn som mottar hjelpetiltak fra barneverntjenesten som for eksempel støttekontakt eller besøkshjem, får ofte ikke evaluert disse tiltakene. Barneverntjenesten finner ikke ut om tiltakene har den ønskede effekt, om de skal avsluttes, endres eller om det skal settes i verk andre tiltak for å hjelpe barnet bedre.

Fylkesmennene beskriver i tilsynsrapporter at det ofte mangler dokumentasjon av opplysninger og aktiviteter i saken. Ved skifte av saksbehandler vil det være umulig å se hva som har skjedd i saken, hva barneverntjenesten har funnet og hva som er den barnevernfaglige vurderingen. Samtaler med barna er i mange tilfeller ikke dokumentert. Det gjelder både om samtalen har funnet sted, hva som kom fram i den og hvordan saksbehandler har vurdert innholdet. Barn som, når de blir voksne, ønsker innsyn i barnevernets vurderinger, vil i mange tilfeller finne svært lite.

Barnets rett til medvirkning

Barns rett til å bli hørt er et grunnleggende prinsipp og gjelder alle forhold som angår barnet. Tilsynet viste at det var tilfeldig om barn ble snakket med eller ikke. Dette gjaldt i undersøkelsesfasen og enda oftere i evalueringsfasen. Det er svært alvorlig at mange kommuner ikke ivaretar denne retten til medvirkning. Barnet er hovedperson i eget liv og kan gi avgjørende informasjon.

Omsorgssvikt får fortsette

Både i 2011 og 2012 oppdaget fylkesmennene under tilsynet enkeltsaker hvor det var grunn til bekymring for om barn levde under alvorlig omsorgssvikt. Noen saker var ikke ferdig undersøkt, og andre var ikke undersøkt i det hele tatt, slik at det ikke var vurdert og konkludert om behov for tiltak. Noen saker gjaldt alvorlige

bekymringer om vold og overgrep. Fylkesmennene undersøker og følger tett opp slike saker for at kommunene skal gi barna de tjenestene de trenger, har behov for og krav på.

Ledelsens rolle

Tilsynet har sett hvordan barneverntjenesten planlegger, kontrollerer og korrigerer sine tjenester til barn og familier. Denne styrings- og kontrollvirksomheten utgjør kjernen i virksomhetens internkontroll. Internkontrollen skal sikre at tjenestene utføres planlagt, systematisk og til barnets beste. Det er ledelsens ansvar at dette skjer. Det skal ikke være tilfeldig og opp til den enkelte saksbehandler hvordan og om tjenestene blir utført. De skal utføres på en måte som er initiert og styrt fra den øverste leder, og tilstrekkelig implementert helt ned til den sist ansatte medarbeider.

Det skal være en felles kunnskap og bevissthet i barneverntjenesten om hvordan en undersøkelse skal utføres. Alle som skal gjennomføre en undersøkelse, skal vite hvilke elementer den skal bestå i og hvordan den skal gjennomføres, eventuelt hvilke alternative måter å gjennomføre den på som finnes.

Det er ledelsens ansvar at slike rutiner er kjent og innarbeidet hos de ansatte. Det er også deres ansvar å kontrollere at rutineene følges, og eventuelt korrigere praksis når man oppdager feil.

Det er ledelsens ansvar at alle barn får medvirke når hjelpetiltaket de mottar skal evalueres. De må sikre at alle ansatte kjenner plikten til å høre barnet. De må kontrollere i sakene at barna er snakket med, og de må korrigere saksbehandleres praksis dersom dette ikke finner sted.

Kan sjefen gjøre en forskjell?

Tilsynsmyndighetene er blitt konfrontert med følgende utsagn:

«– når det hos nesten alle tilsynsobjekter avdekkes lovbrudd, er det ikke objektene det er noe i veien med, men tilsynet!»

Stiller tilsynsmyndigheten urimelige og uoppnåelige krav? I et tilsyn stilles det ikke andre krav enn de som følger av lover og forskrifter. Disse kravene er ikke uoppnåelige. Vi har vært på tilsyn i kommuner som har innfridd alle kravene vi har undersøkt. Vi mener at sjefen kan utgjøre en stor forskjell. I kommuner der det ikke er avdekket lovbrudd, har vi møtt dedikerte og bevisste ledere på alle nivåer. Det er ledere som styrer barnevernaktiviteten uten å vente på nye utredningsmetoder, uten nødvendigvis å ha de siste kartleggingsverktøyene eller å ha sendt alle medarbeidere på en spesiell type kurs. Det er ledere som er tett på egen virksomhet. Hver dag.

Disse lederne har en systematisk tilnærming til lederoppgavene, og de har faste rutiner og prosedyrer for hvordan oppgaver skal løses. Fremdriften i undersøkelser og evalueringssaker kontrolleres etter forutsigbart mønster av leder, teamleder eller andre. Saker sjekkes i avtalte møtepunkter når det gjelder innhold og kvalitet. Har du husket å snakke med barnet? Alle ansatte vet hvor de kan gå og be om råd og veiledning når de har utfordringer, og det avholdes jevnlig drøftingsmøter. Leder vet hvilken opplæring de ansatte har fått, og følger med på at det tilbys opplæring i faglige krav, lovendringer og annet. Når det oppdages feil, meldes det avvik; feilene tas opp i personalmøter og rutiner endres.

Det neste barnet

Endringer og forbedringer må iverksettes fra ledelsen. Lederen har ansvar for å lære av feil og myndighet til å gjøre endringer. Endringer som får direkte konsekvens for det neste barnet som barnevernet skal undersøke om får god nok omsorg. Hvis saksbehandler vet hva en undersøkelse skal inneholde, hvilke vurderinger hun skal gjøre og er trygg på hvor hun kan gå for å få god veiledning underveis, er det høy sannsynlighet for at "det neste barnet" får en god vurdering av situasjon og hjelpebehov. "Det neste barnet" er barneverntjenestens viktigste oppdrag. "Det neste barnet" skal sikres tjenester som oppfyller formålet med barnevernloven; "nødvendig hjelp og omsorg til rett tid".